

Výkladové poznámky k biblickým veršom z úlohy č. 11

Biblia a proroctvá

Základný text¹

Nedeľa: Historicismus a proroctvá

(Ján 14,29 SEkP) *Povedal som vám to teraz, prv, ako sa to stane, aby ste uverili, keď sa to stane.*

U Jána sú kapitoly 13 až 17 jednou veľkou rozlúčkovou rečou k jeho učeníkom. Ježiš sa ich snaží pripraviť na blížiacu sa udalosť Veľkej noci. Náš text patrí do jedného celku s veršami 27-31. Kontextom k tomuto veršu je verš 28, kde Kristus hovorí o svojom odchode a o návrate. Môžeme si všimnúť, že sa jedná o tematický návrat k začiatku 14. kapitoly (vv. 1-3). Ježiš ich pripravuje na svoju smrť a vzkriesenie. Verš 29 vo svojej podstate ukazuje na skutočnosť, že napriek tomu, že ich Ježiš na tieto udalosti pripravoval, napriek tomu, že tieto udalosti boli predpovedané v Písme, učenici uveria až keď sa to stane. A skutočne v evanjeliách môžeme vidieť, že učenici boli zaskočení Kristovou smrťou a odmietali uveriť ženám, ktoré im svedčili o vzkriesení. Museli sa Kristom osobne stretnúť, aby uverili. Tomáš musel ohmatať Kristove rany. Učenici mali totiž iné predstavy o tom, aké je poslanie Mesiáša.

V tomto je veľmi silné ponaučenie, ktoré sa týka nášho chápania proroctiev. To ako dnes vykladáme proroctvá je, či chceme alebo nie, ovplyvnené našimi vlastnými predstavami, našou dogmatikou a preto môže byť realita budúcnosti iná, než ako si ju predstavujeme dnes. Biblia nám už dnes dáva niektoré informácie o budúcnosti, aby sme uverili, keď sa to stane. Tento verš nás vedie k určitej pokore pred Pánom Bohom, aby sme si neboli príliš istí vlastnými výkladmi proroctiev, ktoré sa týkajú toho, čo je ešte pred nami. Aby sme svojimi výkladmi nediktovali Bohu, ako má v budúcnosti jednať. Je to Boh, ktorý určuje budúcnosť, nie my.

Pondelok: Princíp deň za rok

(Nm 14,34 SEkP) *Ako ste štyridsať dní skúmali krajinu - rok sa bude počítať za deň - štyridsať rokov budete pykať za svoje neprávosti, aby ste spoznali môj odpor.*

Doslovný preklad znie: "V počte tých dní, ktoré ste skúmali tú krajinu, štyridsať dní, deň k roku, deň k roku nesiete viny vaše. a spoznali ste môj odpor." Toto je Božia reakcia na otvorenú vzburu Izraela proti Bohu. Jedná sa tu o čas 40 rokov potrebný k obmene generácií. Boh vlastne len splnil pranie oných vzbúrencov, ktoré je vyjadrené v 2. verši: "Kiežby sme radšej pomreli v Egypte alebo tu na púšti!" Číslo štyridsať sa tu stáva symbolom pre skúšku. Štyridsať dní skúmali krajinu Kanaán, avšak výsledkom bola totálna nedôvera voči Hospodinovi. "Prečo nás Hospodin vedie do tej krajiny? Aby sme padli mečom, aby sa naše

¹ Tomuto textu sa budeme venovať v časti na stredu.

ženy a deti stali korisťou? Nebolo by nám lepšie vrátiť sa do Egypta?" (v. 3) Preto doslova každý deň smeruje k roku. V hebrejčine predložka "l" predstavuje "smer, alebo cieľ"². Doslova by sme mohli povedať, že zo 40 dní sa stáva 40 rokov. Celé je to uzatvorené argumentom, že majú spoznať Hospodinov odpor, ten je vlastne len prirodzeným dôsledkom ich vlastného odporu. Takže aj v tomto príbehu môžeme vidieť ako Hospodin veľkoryso akceptuje vôľu jeho vzpurného ľudu. Niektorí v tom vidia Božie "odstúpenie", alebo "opustenie (ang. *abandonment*)"³

(Ez 4,4-6 SEkP) ***4* Lahni si na ľavý bok a polož naň vinu domu Izraela. Koľko dní preležíš na ňom, toľko dní budeš znášať ich vinu. *5* Roky ich viny ti určím zodpovedajúcim počtom dní: tristodeväťdesiat dní budeš znášať vinu Izraela. *6* Keď to ukončíš, ľahneš si druhý raz, a to na pravý bok, a budeš znášať vinu domu Júdovho štyridsať dní. Určil som ti vždy jeden deň za jeden rok.**

To, čo môžeme vidieť sú vizualizácie Božieho súdu nad domom Izraela a Júdu. Bol to bežný prostriedok, ktorý bol používaný aj v neizraelskom prostredí (viď najmä 4,1-3), avšak s tým rozdielom, že v pohanstve sa takáto vizualizácia stávala predmetom zaklínania (magický rituál), zatiaľ čo v tomto prípade sa jedná o názornú prezentáciu Hospodinovho rozsudku nad ľuďom Božím.

Piaty verš doslova znie: "Ja som ti dal roky ich previnení k počtu dní, tristo a deväťdesiat dní poneseš vinu domu Izraela." Môžeme si tu všimnúť opačný proces ako v knihe Nm. Tam sa z štyridsiatich dní stalo štyridsať rokov, tu sa z rokov stávajú dni. Počet rokov ich viny má Ezechiel niest' počtom dní. Počet týchto rokov-dní sa môže vzťahovať "k obdobiu nespokojnosti zmluvného národa: Deuteronomista počítal 393 a 1/2 roka, alebo 390 rokov v zaokrúhlených číslach obdobia od rozdelenia kráľovstva do pádu Jeruzalema."⁴

Čo sa týka súdu nad Júdom, tu máme rovnakú väzbu ako bola v Nm 14,34 "deň k roku, deň k roku dávam k tebe". Podobne aj číslo 40 je totožné s číslom z knihy Numery. Jedná sa tak nie len o Boží trest, ale zároveň o skúšku pre dom Júdov.

Utorok: Určenie totožnosti malého rohu

(Dan 7,23-26 SEkP) ***23* Takto prehovoril: Štvrtá šelma, to bude štvrté kráľovstvo na zemi, ktoré bude odlišné od všetkých ostatných kráľovstiev. Pohltnú celú zem, pošliape a rozdrúžga. *24* Desať rohov znamená, že z toho kráľovstva povstane desať kráľov. Ešte ďalší povstane po nich, bude odlišný od tých predchádzajúcich a zosadí troch kráľov. *25* Bude hovoriť slová proti Najvyššiemu, bude sužovať svätých Najvyššieho, bude sa pokúšať zmeniť posvätné**

² PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. 4. vyd. Praha: Kalich, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8. str. 77.

³ BUDD, P. J. *Word Biblical Commentary: Numbers*. vol. 5. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 620 s. ISBN 978-0-310-58870-2. str. 239.

⁴ ALLEN, L. C. *Word Biblical Commentary: Ezekiel 1-19*. vol. 28. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 563 s. ISBN 978-0-310-58864-1. str. 154.

obdobia a predpisy. Do jeho ruky budú vydaní na čas a časy a polovicu času. ²⁶**Zasadne však súd a vezme mu moc ničit' a hubit' až do konca.**

Tento text je súčasťou ďalšieho výkladu videnia, ktoré Danielovi oznamuje "jeden z prítomných" (v. 16). Nejedná sa teda o Danielovu reč, ale reč vykladača (*Echad* tj. Jeden).⁵

v. 23: Kráľovstvá sú tu v rovnakom poradí ako kovy z ktorej je zložená socha z Nabukadnesarovho sna u Dan 2; štvrté zviera korešponduje so štvrtým kovom (železné nohy). "Práve tak, ako sa štvrté zviera odlišuje od predchádzajúcich, tak sa jedenásty roh odlišuje od desiatich predchádzajúcich. Aby sa malý roh presadil, utláča všetky ostatné."⁶

v. 24: Doslova "spôsobí zosadenie troch kráľov", jedná sa totiž o sloveso v treťom stupni (kauzatív). "Kauzatív popisuje také jednanie, ktoré je tak výrazné (mocné), že ovplyvňuje dianie v okolí (jednanie iných ľudí)."⁷ Avšak schopnosť jednat' kauzatívne je len schopnosť, ktorú má Boh, človek to nedokáže. Text mlčí o tom, ako je toho malý roh schopný. "A práve táto medzera (zámlka) môže predstavovať minimalisticky poňatý odkaz na skryté riadenie udalostí Bohom v pozadí. On do diania vstupuje nepriamo a cez negatívne jednajúce postavy, ktorými tu (ako svojimi nástrojmi) realizuje svoj súd (vládu)."⁸

v. 25: V tomto verši máme niekoľko sloviess, pričom prvé tri sú v intenzívnom stupni (*pael*) a jeden v kauzatívnom (*hafel*). Treba poznamenať, že vyššie sme uviedli kauzatív ako jednanie riadené Bohom (pri zosadení troch kráľov). V tomto prípade aktivita malého rohu nie je riadená Bohom, ale vedená proti Bohu, jeho ľudu a jeho zákonu. "Pokúsi sa zmeniť" sloveso "pokúsi" je intenzív a popisuje naozaj intenzívne jednanie niečo dosiahnuť, "zmeniť" - kauzatív - dosl. spôsobiť zmenu. Na kauzatívne jednanie bez Božieho pričinenia, však malý roh nemá schopnosti ani moc. Malý roh sa teda pokúša zmeniť niečo, čo môže zmeniť len Boh. Aj zmena zachovávanía soboty na nedeľu je len deklaratívny výrok, ktorý však nemôže presunúť svätosť siedmeho dňa na prvý deň, pretože len Hospodin je ten, ktorý posväcuje.

"Do jeho ruky budú vydaní" jedná sa opäť o božský pasív, pripomína to udalosť z Dan 1,2, keď Hospodin vydal Nebukadnecarovi Judského kráľa a časť náčinia Božieho domu.

"Čas, časy a polovica času" - Na rozdiel od slova "obdobie" (aram. *zinnin*), ktoré chápe čas ako stanovený úsek, ktorý chce malý roh zmeniť, tu máme použitý iný výraz pre čas (*idan*), ktoré zdôrazňuje dĺžku času. Jeho plurál sa obvykle chápe ako dva časy - a tu nasleduje ešte časť času."⁹ Tento pojem (čas, časy a polovica času) treba chápať vo vzťahu s večným Božím kráľovstvom. Celý tento výraz "je možné chápať ako literárnu figúru 'prerušenie číselnej progresie', kde už nebude dosiahnuté celé predpokladané číslo (tri časy).

⁵ Je zaujímavé, že Zach 14,9 hovorí, že *Echad* (Jeden) je meno Hospodinovo, potom nie je vylúčené, že vykladačom Danielovho videnia je samotný Boh.

⁶ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. Praha: Advent-Orion, 2019. 367 s. ISBN 978-80-7172-640-1. str. 216.

⁷ BENEŠ, Jirí. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. Praha: Advent-Orion, 2015. 178 s. ISBN 978-80-7172-762-0. str. 87.

⁸ tamtiež, str. 88.

⁹ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 215.

To znamená, že zlá mocnosť nebude pôsobiť až do konca, ale jej pôsobenie bude náhle, predčasne ukončené."¹⁰

v. 26: Toto predčasné ukončenie moci malého rohu bude spôsobené zasadnutím súdu. Moc, ktorú jej Boh prepožičal, jej zase odníma po tom, ako túto moc malý roh zneužil. Všetko sa to nesie vo svetle výroku o Bohu z Daniela druhej kapitoly, ktorý hovorí o tom, že je to Boh, ktorý zosadzuje a ustanovuje kráľov. Tak je to so štyrmi šelmami, s rohmi, ale aj s malým rohom. Všetky tieto mocnosti "sú súčasťou udalostí, ktoré sú riadené Bohom. Nie sú mimo jeho vládu, ako ju popisuje Dan 5,23, a nejednajú samostatne ani nezávisle. Nedeje sa nič, čo by bolo mimo vplyv Boha."¹¹

Streda: Vyšetrujúci súd

(Dan 8,13-14 SEkP) ¹³*Vtedy som počul hovoriť jedného svätého. Iný svätý sa opýtal toho, ktorý hovoril: Dokedy bude platiť to videnie o ustavičnej obete, o pustošiacej vzbure a o vydaní svätyne, po ktorej šliape vojsko?* ¹⁴*Odpovedal: Až keď prejde dvetisícristo večerov a rán, bude svätyňa opäť obnovená.*

V týchto veršoch sa nachádza pojem svätyňa, ale opäť presnejší preklad by mal znieť trochu inak. BARNÁ uvádza nasledovný preklad, ktorý lepšie vystihuje pôvodný hebrejský text: (v. 13) "Až dokedy bude videnie o dennej, pustošiacej neprávosti o vydaní toho čo je **sväté** a o pošliapaní (nebeského) zástupu?"¹² A potom štrnásty verš: "A povedal mi, až keď prejde 2300 večerov a rán, bude čo je **sväté** (veci, ľudia, miesto, pravda) **ospravedlnené**."¹³ Posun oproti predchádzajúcemu chápaniu, keď sme čítali "svätyňu" je ten, že to "čo je sväté" zahŕňa aj svätyňu, ale ešte oveľa viac. Svätý nie je len chrám a chrámové predmety, ale aj ľud, ktorý sa tu pri bohoslužbách stretáva so svojim Bohom. Je to posun chápania smerom k Novozákonnému pohľadu na význam chrámu, od budovy smerom k človeku.

"Pôvodný text v Danielovi 8,14 nepoužíva slovo svätyňa, ale všeobecný výraz *KoDeš*, ktorý odkazuje na všetko čo je sväté, a čo bolo poškvrnené prenasledovaním malého rohu. V kontexte siedmej a ôsmej kapitoly to nie je len svätyňa, ale aj Boží ľud a pravda."¹⁴

Ekumenický preklad v štrnástom verši hovorí o "obnove", no hebrejské sloveso v pasívnom tvare (tzv. *passivum divinum*¹⁵ - božský pasív) *nicdaq* vyjadruje skôr právny termín "bude ospravedlnené". REIMER práve v tejto súvislosti poukazuje na kontrast medzi Hospodinom a človekom, na ktorý poukazuje slovo "spravodlivosť".¹⁶ Práve v kontexte Dan 9,24 kde sa hovorí o "uzavretí prestúpenia, zapečatení hriechu, pokrytí neprávosti a

¹⁰ tamtiež, str. 215.

¹¹ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 88.

¹² BARNÁ, Ján. Deň Pánov a jeho udalosti: *Celistvý biblický pohľad na nepochopenú tému*. Knižne spracované prednášky Biblického týždňa Slovenského združenia 2015. str. 44

¹³ BARNÁ, Ján. Deň Pánov a jeho udalosti: *Celistvý biblický pohľad na nepochopenú tému*. str. 47.

¹⁴ tamtiež

¹⁵ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 93.

¹⁶ Vid': REIMER, D. J. "קדש" in: VANGEMEREN, W. A. (ed.) *New International Dictionary of Old Testament Theology & Exegesis*. vol. 3. Grand Rapids: Zondervan, 1997. 1296 s. ISBN 978-0-310-49978-7. str. 768.

privedenia spravodlivosti" je poukázané na akýsi proces ospravedlnenia. Pasívny tvar ukazuje na skutočnosť, že "ospravedlniť to čo je sväté" môže len ten, kto sám je spravodlivý - teda Boh. Starozmluvná svätyňa, náradie a predmety, ktoré sú v nej aj obrady, ktoré sa v nej konali, boli posvätené (oddelené), ale neboli dokonalé, všetko to bol len predobraz niečoho väčšieho, čo mohol vykonať jedine Boh vo svojej nepoškvrnenej spravodlivosti.

Na ďalší rozmer Dan 8,14 poukazuje BENEŠ, keď druhú časť tohto verša prekladá "bude ospravedlnený Posväcujúci"¹⁷. Kedy aktívne prídastie Posväcujúci je samozrejme chápané, ako označenie Boha. Ospravedlnenie Boha by tak mohlo byť "zhrnutím videnia o náboženskej reforme z Dan 8,11-12".¹⁸ Doteraz môžeme sledovať ako sa plní Boží plán spasenia, no zároveň aj určitú dvojakosť Božieho ľudu, ktorý je svätý, no napriek tomu potrebuje byť ospravedlnený.

Štvrtok: Typológia a proroctvá

(1Kor 10,6-11 SEkP) *⁶Toto sa pre nás stalo výstrahou, aby sme neboli dychtívi po zle, tak ako po ňom dychtili oni. ⁷Ani nebud'te modlári, ako boli niektorí z nich, tak ako je napísané: Posadil sa ľud, aby jedol a pil; nato vstali, aby sa zabávali. ⁸Ani nesmilnime, ako niektorí z nich smilnili a padlo ich za jediný deň dvadsaťtritisíc. ⁹Ani nepokúšajme Krista, ako niektorí z nich pokúšali, a hynuli od hadov. ¹⁰Ani nereptajte, ako niektorí z nich reptali, a hynuli od zhubcu. ¹¹Toto sa im stalo výstrahou a nám, ktorých zastihol koniec vekov, to bolo napísané ako napomenutie.*

Výraz "typológia" je odvodená z gréckeho viacvýznamového pojmu "typos", čo znamená "obraz, podoba, znak, forma, predobraz, predloha, vzor, príklad, predstava, náčrt"¹⁹. "Typy" v biblickom texte predstavujú "individuálne, konkrétne a špecifické zovšeobecnenie a zahŕňajú v sebe vyváženosť individuálneho a všeobecného."²⁰ Typmi mohli byť osoby (napr. Melchisedech je typom Veľkňaza-Mesiáša, ktorého naplnením tj. antitypom je Kristus ako náš Veľkňaz), zvieratá (napr. veľkonočný baránok je typom ktorého antityp je Kristus obetovaný na kríži), budovy a predmety (napr. svätyňa je typom, teda predobrazom nebeskej svätyne), bohoslužobné rituály (napr. obeť, alebo deň zmierenia je typom, ktorý sa opäť naplnil v Ježišovi Kristovi) a nakoniec aj Božie činy (napr. vyvedenie z Egypta, ktoré je typom vyvedenia z otroctva hriechu).

V našom texte Pavol používa práve momenty neposlušnosti ľudu z príbehu o Izraelskom exoduse ako analógiu, ktorú aplikuje do súčasnej situácie v Korinte a používa nevernosť starozákonného ľudu ako napomínajúci príklad pre korintských kresťanov. Starozákonný Boží ľud je bezo sporu typom pre cirkev, avšak príklad 1Kor 10,6-11 nie je čistou typológiou, skôr zmesou typológie a analógie. "Inými slovami Pavol poukazuje na to,

¹⁷ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 93.

¹⁸ tamtiež, str. 94.

¹⁹ PANCZOVÁ, Helena. Grécko-slovenský slovník: *Od Homéra po kresťanských autorov*. Bratislava: Lingea, 2012. 1327 s. ISBN 978-80-8145-021-1. str. 1223.

²⁰ LIGUŠ, Ján. Biblická hermeneutika: *Propedeutický úvod*. 2. vyd. Banská Bystrica: TRIAN, 2012. 185 s. ISBN 80-88945-63-1. str. 133.

že Izrael je tu skôr negatívnym príkladom, než aby bol Korint'anom prorockým typom."²¹ Pavol tu naráža na Nm 11,4-34, tento príbeh je zarámovaný neovládateľnou túžbou po chuti. A to je práve problém, ktorý apoštol Pavol rieši v Korinte. Táto túžba naplniť svoje chůtky je spojená aj s modlárstvom (mäso obetované modlám vid' 1Kor 8) a so sebestvom (1Kor 11,17-22).

Použitú zdroje a literatúra

ALLEN, L. C. Word Biblical Commentary: *Ezekiel 1-19*. vol. 28. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 563 s. ISBN 978-0-310-58864-1.

BARNA, Ján. Deň Pánov a jeho udalosti: *Celistvý biblický pohľad na nepochopenú tému*. Knižne spracované prednášky Biblického týždňa Slovenského združenia 2015.

BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. Praha: Advent-Orion, 2015. 178 s. ISBN 978-80-7172-762-0.

Biblia Hebraica Stuttgartensia. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997. ISBN 978-3-438-05222-3.

Biblia: Slovenský ekumenický preklad. 5. Vyd. (3. opravené vyd.) Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2015. ISBN 978-80-85486-97-1.

BUDD, P. J. Word Biblical Commentary: *Numbers*. vol. 5. Grand Rapids: Zondervan, 2018 (ePub edition). 620 s. ISBN 978-0-310-58870-2.

DOUGLAS, J. D. (ed.). *Nový biblický slovník*. 2. vyd. Praha: Návrat Domů, 2009. 1243 s. ISBN 978-80-7255-193-4.

GOLDINGAY, John. Word Biblical Commentary: *Daniel*. vol. 30. Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 648 s. ISBN 978-0-310-58635-7.

LIGUŠ, Ján. Biblická hermeneutika: *Propedeutický úvod*. 2. vyd. Banská Bystrica: TRIAN, 2012. 185 s. ISBN 80-88945-63-1.

NESTLE-ALAND. Řecko Český Nový zákon: *Slovník novozákonní řečtiny*. Praha: Česká biblická společnost, 2011. 1758 s. ISBN 978-80-87287-38-5.

PANCZOVÁ, Helena. Grécko-slovenský slovník: *Od Homéra po kresťanských autorov*. Bratislava: Lingea, 2012. 1327 s. ISBN 978-80-8145-021-1.

PÍPAL, Blahoslav. *Hebrejsko-český slovník ke Starému zákonu*. 4. vyd. Praha: Kalich, 2006. 188 s. ISBN 80-7017-029-8.

STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. Praha: Advent-Orion, 2019. 367 s. ISBN 978-80-7172-640-1.

TAYLOR, Mark. The New American Commentary: *1 Corinthians*. vol. 28. Nashville: B&H Publishing Group, 2014. 761 s. ISBN 978-0-8054-0128-8.

²¹ TAYLOR, Mark. The New American Commentary: *1 Corinthians*. vol. 28. Nashville: B&H Publishing Group, 2014. 761 s. ISBN 978-0-8054-0128-8. str. 328.

VANGEMEREN, W. A. (ed.) *New International Dictionary of Old Testament Theology & Exegesis*. vol. 3. Grand Rapids: Zondervan, 1997. 1296 s. ISBN 978-0-310-49978-7.